

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82342,Bryla-Stefan.html>
2022-10-05, 13:33

Bryła Stefan

BRYŁA Stefan Władysław (17 VIII 1886, Kraków – 3 XII 1943, Warszawa), inżynier budowlany, nowator, pionier w skali światowej stosowania spawania w budownictwie. Syn Pawła, nauczyciela gimnazjalnego, polonisty, i Eligii z Chrzanowskich, działaczki społecznej i publicystki.

W 1903 ukończył z odznaczeniem szkołę realną w Stanisławowie i wstąpił na wydział inżynierii Szkoły Politechnicznej we Lwowie. W 1908 uzyskał dyplom z odznaczeniem. Już w czasie studiów, od 1907 był asystentem na tej uczelni, w 1909 obronił na niej doktorat z nauk technicznych, od VI 1910 wykładał rysunek techniczny i encyklopedię nauk inżynierskich jako docent prywatny, a od lipca tego roku statykę budowli jako docent etatowy.

Wysłany przez krakowską AU jesienią 1910 na studia uzupełniające, pogłębiał wiedzę w Königliche Technische Hochschule w Berlinie-Charlottenburgu, w paryskiej École des Ponts et Chaussées i na Uniw. Londyńskim, jednocześnie zajmując się praktyką inżynierską w dziedzinie konstrukcji stalowych. W 1912 przebywał w Kanadzie i USA, uczestnicząc w wielkich budowach, m.in. we wznoszeniu gmachu Woolworth Building w Nowym Jorku, wówczas najwyższego budynku na świecie (250 m). W drodze powrotnej zwiedził Chicago, Detroit, park narodowy Yellowstone, Kalifornię, Hawaje, Japonię, Koreę, pn. Chiny i Mandżurię, skąd przez Syberię koleją dotarł do kraju. W 1913 podjął pracę na lwowskiej uczelni.

Podczas wakacji w 1914 wybrał się w podróż poślubną do Turcji, Persji, na Kaukaz i do Armenii. Przerwał ją wybuch I wojny światowej. Jako poddany austrowęgierski został wraz żoną internowany w Tyflisie (obecnie Tbilisi) w Gruzji, a następnie w Kijowie, gdzie B. pracował w biurze mostowym (1915–18), wykładał budownictwo ogólne w Polskim

Kolegium Uniwersyteckim (do 1917) i działał społecznie w polskich organizacjach, m.in. jako prezes Związku Inżynierów i Techników Polskich na Rusi (był wiceprzewodniczącym Zjazdu Techników Polskich w Rosji, który odbył się w Moskwie w 1917).

Wiosną 1918 powrócił do kraju, w listopadzie tego roku uczestniczył w obronie Lwowa (został odznaczony Krzyżem Walecznych), w 1919 rozpoczął pracę w Ministerstwie Robót Publicznych w Warszawie, niebawem na stanowisku naczelnika wydziału mostowego. W 1920 walczył ochotniczo w wojnie polsko-bolszewickiej.

W 1921 B. został mianowany profesorem zwyczajnym Politechniki Lwowskiej i objął kierownictwo II Katedry Budowy Mostów. Znacznie rozszerzył program wykładów, m.in. w zakresie kratownic przestrzennych, żelbetnictwa, a z czasem i spawania konstrukcji stalowych. Wprowadził do teorii mostów pojęcie przestrzennej powierzchni wpływowej. W 1923 ponownie przebywał w USA, by zapoznać się ze stanem standaryzacji w budownictwie amerykańskim. Podczas podróży powrotnej statkiem zapadł na ciężkie zapalenie stawów, którego następstwem było kilka operacji chirurgicznych i trwałe skrócenie jednej nogi.

Od 1932 B. był członkiem ANT w Warszawie. Powołany 18 X 1934 na Katedrę Budownictwa Konstrukcyjnego na wydziale architektury PW, zorganizował przy niej Zakład Badawczy Budownictwa, w którym prowadzono badania laboratoryjne z zakresu mechaniki gruntów, akustyki budowlanej i ognioodporności materiałów budowlanych, posługując się m.in. techniką rentgenowską. W 1938 został wybrany na dziekana.

B. zajmował się również aktywnie praktyką inżynierską. Zaprojektował kilka ważnych konstrukcji. Ponadkrajowym osiągnięciem był pierwszy w Europie stalowy drogowy most spawany na rzece Słudwi w Maurzycach k. Łowicza o rozpiętości 27 m, oddany do użytku 12 VIII 1929. W 1928 B. opracował dla Ministerstwa Robót Publicznych przepisy dotyczące stosowania spawania w budownictwie, które z czasem stały się wzorem dla innych krajów. Zaprojektował

też konstrukcję spawaną wieżowca Tow. Ubezpieczeniowego „Prudential” przy placu Napoleona w Warszawie (1932), wówczas najwyższego (66 m) budynku stolicy (obecnie Hotel Warszawa przy placu Powstańców Warszawy). Szkielet tej budowli okazał się nadzwyczaj wytrzymały, nie zawalił się mimo trafienia przeszło stu pociskami artyleryjskimi podczas powstania warszawskiego 1944. B. był też autorem projektów m.in. żelbetowych konstrukcji hali fabryki parowozów, domu akademickiego przy placu Narutowicza i gmachu Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych przy ulicy Kopernika w Warszawie, spawanej konstrukcji gmachu Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie (zastosował w niej stalowe słupy puste w środku), Hali Targowej w Katowicach (o spawanych dźwigarach rozpiętości 39,5 m), kilku budynków wojskowych w Warszawie, m.in. gmachu obecnego Dowództwa Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej przy ulicy Żwirki i Wigury.

Publikował wiele, troszcząc się o przydatność nowoczesnych ustaleń naukowych w praktyce inżynierskiej. Był inicjatorem, głównym redaktorem i autorem siedmiu rozdziałów czterotomowego *Podręcznika inżynierskiego* (1927–32) – pierwszej polskiej encyklopedii z zakresu budownictwa, a także wielu podręczników i artykułów, również w zagranicznych czasopismach fachowych. Ogółem opublikował ponad 250 prac naukowych.

Brał też żywy udział w życiu politycznym. Trzykrotnie wybierano go do Sejmu RP z listy Chrześcijańskiej Demokracji w okręgu samborskim, od 1934 był prezesem Rady Głównej Chrześcijańskiego Związku Zawodowego, a w 1935 został prezesem Stow. Robotników Chrześcijańskich. W 1926 uczestniczył w delegacji sejmowej badającej w Tunisie, Algierze i Maroku możliwości osiedlania się polskich emigrantów we francuskich posiadłościach afrykańskich. Był też współzałożycielem Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych (V 1934).

Podczas okupacji niemieckiej B. bardzo aktywnie uczestniczył w podziemnym kształceniu politechnicznym, wykładając też od 1942 w oficjalnej Państwowej Wyższej Szkole Technicznej. Pełnił również ważne funkcje w strukturach Polskiego

Państwa Podziemnego, kierując wywiadem techniczno-przemysłowym i planowaniem powojennej odbudowy Polski oraz kierunków jej przyszłego rozwoju. Wspólnie z inż. W. Gokielim opracował dziesięcioletni plan takiej odbudowy.

Aresztowany 10 XI 1942, po miesiącu wykupiony z Pawiaka, nie zaprzestał działalności konspiracyjnej. Ponownie aresztowany z całą rodziną 16 XI 1943, został 3 XII tego roku rozstrzelany z grupą zakładników w pobliżu zajezdni tramwajowej przy ulicy Puławskiej w Warszawie.

Imię B. nosi jedna z ulic na warszawskim Mokotowie, a od 1994 – audytorium w gmachu wydziału architektury PW na rogu ulic Koszykowej i Lwowskiej oraz zespoły szkół w Warszawie i Białymstoku. Od 1964 Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa nadaje nagrodę im. Stefana Bryły za osiągnięcia naukowo-badawcze lub naukowo-techniczne w dziedzinie konstrukcji budowlanych.

SBTP (T. Skarzyński); SPPT (B. Orłowski); Łoza; Śródka.

J. Augustyn: *Stefan Bryła. Życie i dzieło*, Warszawa 1994; tegoż: *W setną rocznicę urodzin wielkiego Polaka i konstruktora...*, „Inżynieria i Budownictwo” 1986, nr 7; W. Fijałkowski: *Stefan Bryła*, Warszawa 1977; M. Kledzik: *10-letni plan odbudowy Polski*, „Gazeta i Nowoczesność” 1990, nr 19–21; *Monografia działalności naukowej Stefana Bryły*, Warszawa 1959; *Politechnika Lwowska 1844–1945*, Wrocław 1993; *Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa: Słownik biograficzny zasłużonych działaczy*, Warszawa 1986 (T. Kluz); Z. Popławski: *Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844–1945*, Wrocław 1992; *Słownik biograficzny katolicyzmu społecznego w Polsce*, t. 1, Warszawa 1991 (F. Galewicz); W. Szolginia: *Geniusze szczęśliwi, geniusze nieszczęśliwi*, Warszawa 1987; E. Śledziwski: *Budownictwo stalowe w Polsce do końca drugiej wojny światowej*, Gliwice 1979.

Bolesław Orłowski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)